

ครูสังคมศึกษากับผู้เรียนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

Social Studies Teachers and Learners in the Era of Disruption

พลพีระ วงศ์พรประทีป (Ponpeera Wongpompratheep)^{1*}

บทคัดย่อ

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการโดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งหรือที่ได้รับการขนานนามว่ายุคดิจิทัลและในยุคแห่งศตวรรษที่ 21 ฉะนั้นครูสังคมศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะสร้างผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมหรือยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีความสุข ผนวกกับมีคุณภาพตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด บทความวิชาการนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะให้ข้อมูลที่เป็นแนวทางแก่ครูสังคมศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1. ประเด็นด้านมโนทัศน์และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา 2. ประเด็นด้านการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา และ 3. ประเด็นด้านครูสังคมศึกษามีอาชีพ ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญพื้นฐานทำให้ครูสังคมศึกษาเกิดความเข้าใจในบทบาทของตนเองและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลให้สามารถสร้างลักษณะและบทบาทของผู้เรียนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ให้ตระหนักและเห็นถึงคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นพลเมืองดีของสังคมตามเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา

คำสำคัญ: ครูสังคมศึกษา, ผู้เรียน, ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer in Social Studies Education Major, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

* Corresponding author, E-mail: ponpeera.w@gmail.com

Abstract

The primary objective of Social Studies, an interdisciplinary integration subject, is to cultivate learners into becoming competent citizens, especially during this period of rapid changes where information technology plays an important role. It is the time we refer to as the 21st century or the Digital Era. Social Studies educators currently hold a crucial role as they are expected to help learners become adaptable and capable of living harmoniously in society, in alignment with the National Core Curriculum for Basic Education. This article serves as a guideline for Social Studies teachers, focusing on 3 main aspects: 1) Social Studies concepts and knowledge, 2) Social Studies learning management, and 3) Social Studies expert teachers. The research findings are seen as fundamental information for Social Studies educators to understand their roles and prepare for handling the changes. Consequently, they will be able to develop the traits and characteristics in students that are suitable for this era of change. They will also help students value Social Studies as a subject from which they gain knowledge, enabling them to effectively apply this knowledge in daily life and grow into the quality citizens envisioned by the subject's goals.

Keywords: Social Studies teachers, Learners, Era of Disruption

1. บทนำ

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการซึ่งเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากและนำถูกนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจนในเชิงประจักษ์ ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ความเชื่อ คุณธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง กฎหมาย จารีตประเพณี ระบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การใช้จ่าย ความพอเพียง ประวัติความเป็นมาของประวัติศาสตร์ชาติไทย ประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึง

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ความเจริญรุ่งเรือง ความเสื่อมถอย และเรื่องราวต่าง ๆ ในโลกซึ่งล้วนแล้วแต่มีผลสืบเนื่องจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องของลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงภูมิปัญญาอีกด้วย จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าในชีวิตประจำวันของเราล้วนมีความเกี่ยวข้องกับวิชาสังคัมศึกษาทั้งสิ้นไม่ว่าในมุมใดก็มุมหนึ่ง ฉะนั้นการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในวิชาสังคัมศึกษาจะทำให้เราเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ รอบคอบ และมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิตได้เป็นอย่างดี

อนึ่งถ้ามองถึงยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความเป็นพลวัต ซึ่งคำว่าเปลี่ยนแปลงในที่นี้ตามนัยของผู้เขียนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมในหลายมิติไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในมิติของการเป็นยุคแห่งดิจิทัล รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติของศตวรรษที่ 21 อีกด้วย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ฉะนั้นครูจึงต้องมีความรู้ทางด้านวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่ดีในการสร้างผู้เรียนให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการเรียนวิชาสังคัมศึกษา กล่าวคือครูจะต้องมีองค์ความรู้ในด้านวิชาสังคัมศึกษาอีกทั้งมีความเข้าใจในแก่นและแก่นทัศน์ที่สำคัญในวิชา รวมทั้งสามารถทำให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นถึงคุณค่าในวิชาสังคัมศึกษาในเชิงประจักษ์ให้ได้ เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปและช่วงวัยของครูกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทำให้มุมมอง ทักษะคิด แนวคิดมีความแตกต่างกัน จึงเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของครูที่จะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และมีทัศนคติที่ดีทั้งต่อวิชาที่เรียนและต่อครูผู้สอนเพื่อที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ผู้เขียนจึงมีความมุ่งหมายที่จะให้บทความวิชาการนี้เป็นแนวทางแก่ครูสังคัมศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นด้านแก่นทัศน์และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคัมศึกษา ประเด็นด้านการจัดการเรียนการสอนของครูสังคัมศึกษา และประเด็นด้านครูสังคัมศึกษามีอาชีพ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ สามารถจัดการองค์ความรู้ กระบวนการ เทคนิควิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบันซึ่งถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความท้าทายไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี รวมถึงวิทยาการทางการศึกษาต่าง ๆ ที่ทันสมัยที่ครูและ

ผู้เรียนจะต้องเผชิญ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในการเป็นครูสังคมศึกษามืออาชีพ ได้อย่างภาคภูมิใจ

2. ลักษณะและบทบาทของผู้เรียนและครูในยุคดิจิทัล

2.1 ลักษณะและบทบาทผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ผู้เรียนในยุคดิจิทัลเป็นผู้เรียนที่เกิดในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเป็นผู้ที่เกิดมา มีเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยลักษณะของผู้เรียนในยุคนี้ จะใช้ความจำและการประมวลผลข้อมูลจากภาพได้ดีกว่าตัวหนังสือ สำหรับบทบาทของผู้เรียนในยุคดิจิทัลนั้น คือ การเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การเป็นนักวิจัย สามารถใช้วิธีการที่หลากหลายในการค้นคว้าหาความรู้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความรู้จากครูเพียงอย่างเดียว มีความสามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จ มีความสามารถในการประมวลผลสารสนเทศ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ใช้และมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี มีการแสดงออกทางความคิดที่สร้างสรรค์ และสามารถใช้ช่องทางในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและรวดเร็ว โดยเฉพาะช่องทางโซเชียลมีเดีย (Finegold & Notabartolo., 2016; Jukes, Mc Cain & Crockett, 2010; Schrum, 2011)

2.2 ลักษณะและบทบาทครูในยุคดิจิทัล

เนื่องจากผู้เรียนในยุคปัจจุบันมีลักษณะและบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงวัยของผู้สอนหรือครูในอดีตเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นครูจึงต้องมีลักษณะและบทบาทดังต่อไปนี้ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้เรียนในยุคนี้ได้ ประกอบด้วย (Flamand, n.d.; Simmons, n.d. อ้างใน วิโรจน์ สารรัตน์. 2556; Hall & Hord, 2001; Ricci, 2013)

1. กำหนดเป้าหมายโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และเข้าใจลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย
2. มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการระหว่างวิชาและหลักสูตร ปรับหลักสูตรและการสอนในเชิงสร้างสรรค์
3. เปิดใจ กล้าคิดนอกกรอบ ไม่ยึดติด สามารถให้ผู้อื่นสอนตนเองและตนเองสามารถสอนผู้อื่นได้

4. เป็นต้นแบบทางพฤติกรรมการยอมรับผลการประเมินทั้งจากภายในและภายนอก
5. สถานศึกษาต้องเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลง โดยครูต้องมีภาวะผู้นำ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนได้
6. เรียนรู้ พัฒนาตนเอง สามารถเข้าถึงสารสนเทศ การใช้เครื่องมือ และมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้น
7. กรอบแนวคิดของครูมีผลโดยตรงต่อผู้เรียนฉะนั้นครูจึงต้องมีความพร้อมและมีความท้าทายโดยเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี และสร้างความตระหนักและจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองโลกให้กับผู้เรียน
8. มีความสามารถในการจัดการชั้นเรียนเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นห้องเรียนที่มีความรู้สึกลดท้อภัย และมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ใช้ร่วมกัน
9. สามารถสร้างเครือข่ายร่วมกับผู้เรียนที่มีความสนใจตรงกัน โดยไม่คำนึงถึงวัยสถานที่ หรือประสบการณ์
10. มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ กระบวนการ และเจตคติ มีการประเมินจากสภาพจริง อีกทั้งมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมาเป็นส่วนสำคัญในการประเมินผู้เรียน

3. สังคัมศึกษากับคุณค่าที่ถูกมองข้าม

วิชาสังคัมศึกษาเป็นหนึ่งในวิชาพื้นฐานที่สำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยจุดมุ่งหมายสำคัญคือช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) แต่เนื่องด้วยลักษณะของวิชาสังคัมศึกษาเป็นวิชาที่ค่อนข้างมีเนื้อหาเป็นจำนวนมากและ

มีความซับซ้อนในแต่ละชั้นปีผนวกกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนวิชา สังคมศึกษาของผู้สอนส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้โดยเน้นการบรรยายเนื้อหา ตามหนังสือเป็นหลัก เน้นครูเป็นศูนย์กลาง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการ แสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายค่อนข้างจำกัด ส่งผลให้ผู้เรียนมองว่าวิชาสังคมศึกษา ไม่สามารถนำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เนื่องจากสาระที่ได้เรียนรู้นั้นแตกต่างไปจาก สิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญในวิชาสังคมศึกษา ในเชิงประจักษ์ (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2564; สิริวรรณ ศรีพหล และ พันทิพา อุตยสุข, 2540) ฉะนั้นการทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ บทบาทของผู้สอนหรือครู จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างผู้เรียนให้เกิดความตระหนักหรือเห็นคุณค่า ในวิชาสังคมศึกษา

หากกล่าวถึงคุณค่าของวิชาสังคมศึกษานั้นจะพบว่าวิชาสังคมศึกษาให้คุณค่า ดังต่อไปนี้ (นัตยา ปิลาธนานนท์, 2564)

1. ได้รับรู้ ตระหนัก และเข้าใจความเป็นไปของโลกและสิ่งแวดล้อม
2. ได้พัฒนาความสามารถ ทักษะการคิด ด้วยกระบวนการที่เป็นลำดับขั้นตอน
3. เกิดการแลกเปลี่ยนและสะท้อนมุมมองทั้งในมุมของตนเองและผู้อื่น
4. การสร้างความเป็นนักอ่าน และการติดตามสถานการณ์ที่เป็นไปทั้งในอดีตและ ปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวในฐานะครูผู้สอนจึงพึงต้องวิเคราะห์ตนเอง และสร้างตนเอง ในการปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดหรือการจัดการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ มีความ ทันสมัย และสร้างผู้เรียนให้เกิดความตระหนักในคุณค่าที่ถูกมองข้ามไป อันมีตัวเราในฐานะ ครูผู้สอนที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดคุณค่าในวิชาสังคมศึกษาที่ถูกมองข้ามไปได้

4. ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาเมื่อปี ค.ศ. 2019 หรือ พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมามีทำให้ทั้งโลกมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็น ด้านการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกเป็น อย่างมาก เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ ไปได้ โดยนโยบายการศึกษา

ที่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงคือ การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดรูปแบบการเรียนการสอนไว้ 5 รูปแบบ ตามบริบท และความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย 1. ON-AIR การเรียนการสอนผ่านทีวีผ่านระบบดาวเทียม KU-BAND (จานทิป) ระบบเคเบิลทีวี (Cable TV) และระบบ IPTV 2. ONLINE การเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต 3. ON-DEMAND การเรียนการสอนผ่านทางเว็บไซต์ DLTV (www.dltv.ac.th) หรือ แอปพลิเคชัน DLTV บนสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต 4. ON-HAND การนำหนังสือ แบบฝึกหัด ใบงาน ไปเรียนรู้ที่บ้านภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ปกครอง และ 5. ON-SITE การเรียนการสอนที่โรงเรียน โดยขึ้นอยู่กับความพร้อมและการพิจารณาของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบ ON-AIR ONLINE ON-DEMAND สะท้อนให้เห็นถึงการศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงหรือที่เรียกว่า “ยุคดิจิทัล” กล่าวคือเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทุกที่ ทุกเวลา นอกจากนี้ยังเป็นโลกที่อินเทอร์เน็ตเป็นทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่จำนวนมากมหาศาล (Big data) ผ่านการวิเคราะห์ ประมวลผลอย่างรวดเร็ว (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560) ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะความรู้ในการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ประกอบไปด้วย มีความหลากหลาย มีมิติ มีความเชื่อมโยง เปลี่ยนแปลงได้ มีความเป็นพลวัต และสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Boschee, Jensen & Whitehead, 2013)

ยุคดิจิทัล หากแบ่งตามการพัฒนาหรือวิวัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค คือ ยุคดิจิทัล 1.0 (ยุคอินเทอร์เน็ต) : เริ่มใช้งานอินเทอร์เน็ต, ยุคดิจิทัล 2.0 (ยุคโซเชียลมีเดีย) : มีการสร้างเครือข่ายติดต่อสื่อสารกันในโลกออนไลน์, ยุคดิจิทัล 3.0 (ยุคแห่งข้อมูล) : ให้ความสำคัญกับข้อมูลและเริ่มใช้ข้อมูล (Big Data) ให้เกิดประโยชน์ และยุคดิจิทัล 4.0 (ยุคปัจจุบัน) : เทคโนโลยีมีมันสมองหรือความฉลาดของเทคโนโลยีที่ทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ สื่อสารและทำงานร่วมกันได้โดยอัตโนมัติ เช่น การส่งผ่านเสียงหรือแอปพลิเคชัน การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อการวางแผน เป็นต้น ฉะนั้นครูผู้สอนจึงควรให้ความรู้รวมทั้งให้โอกาสผู้เรียน

ได้ศึกษาและฝึกทักษะการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์อย่างชาญฉลาด สร้างสรรค์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างถูกต้อง เหมาะสม มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีจรรยาบรรณเพื่อให้ผู้เรียนเติบโตไปกับยุคดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, และ ไสว พิกขาว, 2566)

สำหรับอีกมิติหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงคือยุคการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ ความคิด การสื่อสาร การจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญทั้งในมิติของความรู้วิชาแกน แนวคิด และทักษะที่สำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับผลลัพธ์หรือตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ ทักษะทางปัญญา การรู้ การคิด และการปฏิบัติ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน การคิดเชิงวิพากษ์ แก้ปัญหา และการตัดสินใจ (วัชรรา เล่าเรียนดี, ปณัฐ กิจรุ่งเรือง และ อรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560) สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตมาก มีการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็วและสะดวก มีความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้ และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต แนวโน้มเด็กและเยาวชนในอนาคตจึงควรมีทักษะและคุณลักษณะดังนี้

ในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะสำคัญที่ผู้เรียนควรมี คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 3Rs8Cs ในส่วนของ 3Rs คือ Reading (อ่านออก), (W)Riting (เขียนได้) และ (A)Rithmetic (คิดเลขเป็น) และ 8Cs ประกอบด้วย Critical thinking and problem solving (ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และสามารถแก้ปัญหาได้), Creativity and innovation (ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และการคิดเชิงนวัตกรรม), Cross-cultural understanding (ความเข้าใจในความแตกต่าง และกระบวนการคิดของแต่ละวัฒนธรรม), Collaboration teamwork and leadership (ความสามารถในการร่วมมือกันทำงานเป็นทีม และมีภาวะความเป็นผู้นำ), Communication information and media literacy (ทักษะในการสื่อสารข้อมูล และความรู้เท่าทันสื่อ), Computing and IT literacy (ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และความเข้าใจในเทคโนโลยี), Career and learning skills (ทักษะด้านอาชีพและความสามารถในการเรียนรู้) และ Compassion (ความมีเมตตา กรุณา มีคุณธรรม รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมไปถึงการมีระเบียบวินัย) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

หากกล่าวถึงการศึกษาไทยนั้น สามารถแบ่งการศึกษาออกได้เป็น 4 ระดับ โดยเป็นการแบ่งตามเกณฑ์วัดของพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการศึกษา กล่าวคือ การศึกษา 1.0 เป็นยุคของเกษตรกรรม การศึกษาจะมีลักษณะของการใช้ชีวิตแบบเกษตร คือ เด็กเรียนรู้ตามที่ครูสอน พอมาสู่การศึกษา 2.0 เป็นยุคของอุตสาหกรรม เรียนรู้วิธีการตามแบบของอุตสาหกรรม ส่วนการศึกษา 3.0 เป็นยุคของเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ยุคนี้เป็นยุคเทคโนโลยี แต่พอถึงการศึกษา 4.0 เป็นการศึกษาในยุคปัจจุบันที่เรียกว่า เป็นยุคผลิตราย เป็นยุคที่ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างผลงานของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การศึกษาไทย

ข้อมูล	การศึกษา 1.0	การศึกษา 2.0	การศึกษา 3.0	การศึกษา 4.0
ความหมายของการศึกษา	ครูบอกให้เชื่อตาม	สร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ด้วยความช่วยเหลือจากอินเทอร์เน็ต (ที่การเข้าถึงยังจำกัด)	สร้างองค์ความรู้ร่วมกันและสร้างความรู้เพิ่มขึ้นมาใหม่	สร้างความรู้จากความสนใจรายบุคคลและจากการรวมตัวของคนที่มีความรู้ที่มั่นคง ผลักดันเป็นทีม เช่น ทีมที่มีนวัตกรรมเป็นจุดเน้น
บทบาทของเทคโนโลยี	ยึดติดกับห้องเรียน (ผู้ลี้ภัยสู่โลกดิจิทัล)	เริ่มมีการใช้เทคโนโลยีอย่างระมัดระวัง (ผู้อพยพสู่โลกดิจิทัล)	เทคโนโลยีมีอยู่ทุก ๆ ที่ (ชาวดิจิทัล โดยกำเนิดในจักรวาลดิจิทัล) เพื่อการสร้างองค์ความรู้และส่งผ่านองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกแห่ง	เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปตามผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนเป็นแหล่งวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่สำคัญในการสร้างนวัตกรรม

ตารางที่ 1 การศึกษาไทย (ต่อ)

ข้อมูล	การศึกษา 1.0	การศึกษา 2.0	การศึกษา 3.0	การศึกษา 4.0
บทบาท ด้านการสอน	ครูสอนนักเรียน	ครูสอนนักเรียน และนักเรียน สอนกันเอง (พิพัฒน์นิยม) อินเทอร์เน็ต เป็นส่วนหนึ่ง ในกิจกรรม การเรียนรู้	ครูสอนนักเรียน, นักเรียนสอน กันเอง, นักเรียน สอนครู คน-เทคโนโลยี-คน (ร่วมกันสร้าง ความรู้โดย คนและ เทคโนโลยี)	ขยายองค์ความรู้ โดยการให้วงจร ผลสะท้อนกลับ จากการสร้าง นวัตกรรมเชิงบวก; ความรู้เกิดทุกที่ ทุกเวลาทั้งใน ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และ การทำงาน
บทบาทครู	เป็นอาชีพที่มี ใบอนุญาต	เป็นอาชีพที่มี ใบอนุญาตที่ พร้อมจะร่วมมือ กับนักเรียน ผู้ปกครองและ คนอื่นเพื่อสร้าง ประสบการณ์ใน ชั้นเรียนที่ น่าสนใจอย่าง ค่อยเป็นค่อยไป	ทุกคน ทุกหน แห่ง คือครูผู้ให้ ความรู้ โดยมี อุปกรณ์ไร้สายที่ ออกแบบมาเพื่อ ให้สามารถค้นหา ข้อมูลจากแหล่ง ต่าง ๆ เป็นตัว สนับสนุนในการ สร้างความรู้	ทุกหนทุกแห่ง คือครู, ครูคือแหล่งสร้าง นวัตกรรมที่ได้ รับการสนับสนุน โดยหุ้นส่วนทาง ซอฟต์แวร์และ ความร่วมมือ ของมนุษย์

แหล่งที่มา : ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2564

5. มโนทัศน์และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา

5.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของวิชาสังคมศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงสาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจุดเน้นขององค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะ คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วยสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภาคภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.2 มโนทัศน์หลักในวิชาสังคมศึกษา

ครูสังคมศึกษาควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์หลักในวิชาสังคมศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเขียนแผนการจัดการสอน และนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดมโนทัศน์ในแต่ละสาระได้ อีกทั้งการฝึกให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ในรายวิชาได้ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาความคิด สามารถคิดวิเคราะห์ และสามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาได้ (พิชาติ แก้วพวง, 2563)

สำหรับมโนทัศน์หลักในวิชาสังคมศึกษา อ้างอิงจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย (อิทธิเดช น้อยไม้, 2560)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม : แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำคำสอนไปปฏิบัติ

ในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (บูรณาการความรู้ที่คัดสรรจากวิทยาศาสตร์ ปรัชญา และจริยศาสตร์)

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม : ระบบการเมือง การปกครอง กฎหมาย พลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก (บูรณาการความรู้ที่คัดสรรจากวิชารัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา)

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ : การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (คัดสรรความรู้จากวิชาเศรษฐศาสตร์)

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ : เวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก (คัดสรรความรู้จากวิชาประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์โลก)

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ : ลักษณะทางกายภาพของโลก แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (คัดสรรความรู้จากวิชาภูมิศาสตร์สาขาต่างๆ)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าครูสังคมศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับโน้ตค้น และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาเพื่อที่จะได้สามารถนำข้อมูลไปเป็นพื้นฐานในการวางแผนการออกแบบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมรายละเอียดของเนื้อหา เข้าใจในธรรมชาติของแต่ละสาขาวิชา และพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของรายวิชาได้อย่างเกิดประสิทธิผลสูงสุด ยกตัวอย่างเช่น การสอนสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนจำเป็นต้องดูว่า สิ่งที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นั้นอยู่ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ใด อยู่ในระดับชั้นใด เพื่อที่จะได้สามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับระดับความรู้ และช่วงวัยของผู้เรียน สามารถวางแผนการลำดับเนื้อหา การเรียงลำดับจากเนื้อหาง่ายไปหายาก และการใช้เทคนิคหรือการใช้คำอธิบายที่เหมาะสมและผู้เรียนสามารถรับรู้ได้

ซึ่งถึงแม้จะเป็นหัวข้อที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในระดับชั้นอื่นแต่การอธิบายของครูมีผลอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้และการรับรู้ของผู้เรียน หากครูมีความรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาอย่างถูกต้องและมีหลักการย่อมส่งผลทำให้การเรียนรู้ไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

6. การจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา

6.1 เจเนอเรชันกับการจัดการเรียนการสอน

เจเนอเรชัน (Generation) หรือช่วงวัยมีความสำคัญต่อการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนที่เหมาะสม ดังที่ พัทธราภา ตันติชูเวช (2566) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเจเนอเรชันกับการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เจเนอเรชันกับการจัดการเรียนการสอน

เจเนอเรชัน (Generation)	ช่วงปีเกิด	อายุปัจจุบัน	ลักษณะที่สำคัญ	รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม
Baby boomers	เกิดระหว่าง ค.ศ. 1945 - 1964 หรือ พ.ศ. 2488 - 2507	วัยผู้ใหญ่ ตอนกลาง (Middle adulthood) 50-60's	- มองโลกด้านบวก - ทำงานเป็นทีม ได้ดี	- กระบวนการ เรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลง - การเรียนรู้ใน ชั้นเรียนผ่าน การมีส่วนร่วม ในชั้นเรียน การวิเคราะห์และ การให้เหตุผล สะท้อนกลับ
Generation X	เกิดระหว่าง ค.ศ. 1965 - 1980 หรือ พ.ศ. 2508 - 2523	วัยผู้ใหญ่ ตอนกลาง (Middle adulthood) 36-50's	- มีจุดมุ่งหมาย ในชีวิต - มีความมั่นใจ ในตนเอง	- การเรียนรู้ ด้วยตนเอง (Self directed)

ตารางที่ 2 เจเนอเรชันกับการจัดการเรียนการสอน (ต่อ)

เจเนอเรชัน (Generation)	ช่วงปีเกิด	อายุปัจจุบัน	ลักษณะที่สำคัญ	รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม
Generation Y	เกิดระหว่าง ค.ศ. 1981 - 1994 หรือ พ.ศ. 2524 - 2537	วัยผู้ใหญ่ ตอนต้น (Early adulthood) 22-35's	- มีความมั่นใจ - มีความเป็น สังคมสูง - มีความสามารถ ทางเทคโนโลยี - ขาดทักษะ ในการติดต่อ สัมพันธ์กับผู้อื่น	- การเรียนรู้แบบ ไม่เป็นทางการ - การเรียนรู้ ที่เกิดขึ้น โดยบังเอิญ - การบูรณาการ เทคโนโลยีกับ การเรียนรู้ - การเรียนรู้ ของบุคคล ผ่านสิ่งแวดล้อม
Generation Z	เกิดระหว่าง ค.ศ. 1995 - 2009 หรือ พ.ศ. 2538 - 2552	วัยเด็กและวัยรุ่น (Children and teenagers) 7-21's		
Generation Alpha	เกิดระหว่าง ค.ศ. 2010 - 2025 หรือ พ.ศ. 2553 - 2568	กลุ่มผู้บริโภค รุ่นใหม่ (New buyers in economic system; The newbies)	- เชี่ยวชาญ เทคโนโลยี - เทคโนโลยี เป็นแหล่ง การเรียนรู้ - สังคมกลาง อากาศ - ตระหนักถึง สิ่งแวดล้อม	- Synchronous learning เช่น การเรียนการสอน แบบห้องเรียน เสมือน (Virtual classroom) - Asynchronous learning เช่น การเรียนการสอน ผ่านเว็บ (Web-based learning)

แหล่งที่มา : พัชรภา ดันติชูเวช, 2566

6.2 ทักษะจำเป็นและการพัฒนาทักษะทางสังคมศึกษา

ทักษะจำเป็นสำหรับสังคมศึกษา ประกอบด้วย ทักษะเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูล ทักษะเกี่ยวกับการจัดและใช้ข้อมูล และทักษะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้อื่นและการมีส่วนร่วมทางสังคม สำหรับการพัฒนาทักษะทางสังคมศึกษามีหลักการสำคัญในการสอนพัฒนาทักษะทางสังคมศึกษาที่ครูสังคมศึกษาควรพิจารณาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ เช่น การพัฒนาทักษะทางสังคมศึกษาต้องกระทำควบคู่พร้อมกันหรือบูรณาการกับการพัฒนามโนทัศน์ ทศนคติ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยครูต้องสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้ทักษะของตนโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะของผู้เรียน อีกทั้งการจัดประสบการณ์จะต้องบูรณาการเป็นไปตามระดับชั้นเรียนและมีความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ด้วย (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช), 2554)

6.3 ทฤษฎีการเรียนรู้กับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) คือ ข้อความรู้ที่พรรณนา อธิบาย ทำนาย ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการสืบสอบ แสวงหาความรู้ที่เหมาะสมกับศาสตร์แต่ละสาขา ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปนิรนัยเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อย ๆ หลายหลักการ (ทศนา แคมมณี, 2564) ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ที่ครูสังคมศึกษาควรศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ (Pavlov) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ (Skinner) และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสานของกานเย (Gagne's eclecticism) (พิชาติ แก้วพวง, 2563)

6.4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนพึงตระหนักถึงการให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วย 1) ต้องรู้ และ

เข้าใจในจุดเน้นของมโนทัศน์สำคัญของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เป็นภาพรวมทั้งหมด รวมทั้งจุดเน้นหรือแนวคิดสำคัญของแต่ละสาระ ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ หรือ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) วิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อให้ทราบพื้นฐานความรู้ เจตคติต่อการเรียน ทักษะและวิธีเรียน เพื่อให้ผู้สอนออกแบบการจัดการเรียน การสอนได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 3) เรียงลำดับเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ โดยเนื้อหาจะ มาจากสาระการเรียนรู้แกนกลางในรายวิชาพื้นฐาน และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ในรายวิชาเพิ่มเติม 4) กำหนดมโนทัศน์หรือสาระสำคัญ ซึ่งต้องกำหนดมาจากเนื้อหา หรือสาระการเรียนรู้โดยพิจารณารายละเอียด แล้วกำหนดภาพรวมของเนื้อหา นั้น ๆ 5) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยต้องสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ตัวบ่งชี้และ ต้องครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งต้องคำนึงถึง จุดเน้นของแต่ละสาระด้วย 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติโดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา สาระ ผู้เรียน และระยะเวลา เพื่อประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 7) เลือกสื่อการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา สาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน 8) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ 9) เขียนแผน การจัดการเรียนการสอน เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการคิด และความคิดริเริ่มของผู้สอน เป็นการช่วยให้การสอนมีความชัดเจน ผู้สอนสามารถดำเนินการสอนไปตามแผนที่วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็น การเขียนแผนให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงในห้องเรียนต่อไป (ชนันภรณ์ อารีกุล, 2561)

6.5 ทักษะและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ทักษะการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเป็นสมรรถนะการปฏิบัติการที่มีความ เชี่ยวชาญในพฤติกรรมทักษะการสอนที่ถ่ายทอดต่อผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ในการจัดการ เรียนการสอน ด้วยเหตุนี้การพัฒนาทักษะการสอนจึงมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การฝึกทักษะ ของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนและ เตรียมศักยภาพที่พึงประสงค์ให้กับพลโลก ซึ่งทักษะการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ ประกอบด้วย ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการเสนอกรณีตัวอย่าง ทักษะการสร้างความสนใจ ทักษะการจัดสถานการณ์จำลอง ทักษะการใช้สื่อการสอน ทักษะการเสริม

กำลังใจ ทักษะการอธิบาย ทักษะการระดมสมอง ทักษะการบริหารจัดการชั้นเรียน ทักษะการอภิปราย ทักษะการสรุปบทเรียน โดยท้ายที่สุดผู้เรียนจะต้องมีทักษะการคิดเพื่อแก้ปัญหาได้จากทักษะการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูผู้สอน (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561)

นอกจากนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครูผู้สอนจึงต้องมีกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2564)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 : Epic person (บุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม) / Reasoning ability (ความสามารถในการใช้เหตุผล)

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน : การเป็นแบบอย่าง กระบวนการใช้เหตุผล แบบบริบณัยและอุปนัย กระบวนการคาดคะเนคำตอบ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 : Creative problem solving skills (ทักษะแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์) / Collaborative skills (ทักษะการทำงานอย่างรวมพลัง) / Communicative Skills (ทักษะการสื่อสาร)

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน : กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการกลุ่ม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 : Numeracy (การรู้เรื่องจำนวน) / Career and life skills (ทักษะอาชีพและทักษะการใช้ชีวิต)

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน : กระบวนการจัดกระทำข้อมูล การจัดการเรียนรู้เสริมสร้างความสามารถประกอบอาชีพ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 : Literacy (การรู้หนังสือ) / Critical Thinking skills (ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน : กระบวนการเรียนภาษา กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 : Electronic person (บุคคลที่มีความสามารถด้านอิเล็กทรอนิกส์) / Computing skills (ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์) / Cross cultural skills (ทักษะการใช้ชีวิตข้ามวัฒนธรรม)

กลยุทธ์ในการจัดการเรียน : ICT-based learning (กระบวนการเทคโนโลยี)

6.6 นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้เรียนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

เมื่อกล่าวถึงคำว่านวัตกรรมนั้นสามารถตีความได้ในสองนัย คือ การสร้างสิ่งหนึ่งขึ้นมาใหม่และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งเดิมให้ดีขึ้น ซึ่งนวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ หรือการนำสิ่งเดิมมาปรับปรุงใหม่ให้ดีขึ้นนั้น สิ่งที่ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญ คือ การเลือกและกำหนดนวัตกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งนวัตกรรมทางการศึกษาที่ครูควรมีความรู้และเข้าใจและนำมาใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ประกอบด้วย นวัตกรรมด้านหลักสูตร (หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรรายบุคคล หลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักสูตรฐานสมรรถนะ) นวัตกรรมด้านการเรียนการสอน (วิธีการเรียนแบบโครงงาน วิธีการเรียนแบบร่วมมือ วิธีการเรียนแบบแก้ปัญหา วิธีการเรียนแบบรายบุคคล) และนวัตกรรมด้านสื่อการเรียนการสอน (คอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อมัลติมีเดีย การประชุมทางไกล บทเรียนโมดูล AI Online Course) (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ และภัทรพร สุทธิรัตน์, 2566) ผวนกับในปัจจุบันทางเลือกในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลและยุคการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และโลกอนาคตเริ่มให้ความสำคัญกับการนำสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการศึกษาเรียนรู้ที่หลากหลายทางเลือกมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้นจึงเกิดเป็นนวัตกรรมที่ทำให้เกิดเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้แบบใหม่ขึ้น ยกตัวอย่างเช่น mobile-Learning (m-Learning) คือ การจัดการเรียนรู้หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านคอร์สแวร์ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา กระดานสนทนาหรือเว็บบอร์ด (Web board) ที่ใช้ในการสนทนาหรือพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ หรือเรื่องเฉพาะ เว็บไซต์ (Website) ที่ใช้สำหรับค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ที่สนใจ เช่น เว็บไซต์โทรทัศน์ครู ที่นำเสนอสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยเป็นสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในการแสวงหาองค์ความรู้ นอกจากนี้ยังมีช่องทางในการสืบค้นเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจัยที่เป็นประโยชน์

ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการพัฒนาตนเองได้อีกด้วย เช่น Thai Digital Collection (TDC), Education Resources Information Center (ERIC) เป็นต้น (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2565) ซึ่งจากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นหากครูสังคมศึกษาได้ศึกษาและนำนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนไปเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้สามารถสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีมากยิ่งขึ้น

ครูควรศึกษาและเลือกนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ และสามารถนำตัวอย่างเทคโนโลยีดังกล่าวไปปรับใช้และสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนของตนได้ ยกตัวอย่างเช่น เครื่องมือผลิตสื่อการเรียนรู้ (Microsoft PowerPoint, Prezi, Visme, Canva, Easel.ly, Piktochart, Infogram) เครื่องมือสร้างแบบประเมิน (Rubistar, Quizstar) เครื่องมือสร้างคำถาม (Quizziz, Kahoot, Polleverywhere, Socrative) เครื่องมือจัดเก็บข้อมูล (Google drive, Dropbox) เครื่องมือสอนออนไลน์ (Zoom, Microsoft Team, Google Hangout) เครื่องมือจัดทำผังกราฟิก (Mind Mapper, Mind Manager, Inspiration, MindMeister) เป็นต้น (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, ทวีศักดิ์ จินตานุรักษ์, และ ไสว พักขาว, 2566)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของช่วงวัยหรือเจเนอเรชันของผู้เรียน เนื่องจากช่วงวัยที่แตกต่างกันของผู้เรียนย่อมทำให้ต้องออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันไปด้วย อีกทั้งครูจะต้องปรับการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและยุคสมัย เช่น ผู้เรียนที่ครูผู้สอนเคยได้สอนเมื่อ 10-20 ปีที่แล้วย่อมแตกต่างจากผู้เรียนในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแนวคิด ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้เรื่องเทคโนโลยี รวมถึงการเข้าถึงเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ทำให้ครูผู้สอนจำเป็นต้องฝึกฝนพัฒนาทักษะทางสังคมศึกษา อีกทั้งต้องมิกลยุทธในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและใช้ทฤษฎีการเรียนรู้มาเป็นพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และต้องเข้าใจว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัดหรือเขavnปัญหาที่แตกต่างกันดังทฤษฎีปัญหา ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา อีกทั้งฝึกทักษะการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียนและธรรมชาติของสาระวิชา ผนวกกับต้องเลือกใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้เรียนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงให้เกิดทักษะ และ

สมรรถนะในการเรียนรู้ให้ได้ โดยควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยหรือเทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้นั้นและเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น การให้ผู้เรียนได้ดูคลิปวิดีโอจากสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น (YouTube, TikTok) ทั้งที่ครูสร้างขึ้นเองหรือนำมาประยุกต์ใช้ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้นแทนที่จะใช้เพียงแค่หนังสือ ตำรา หรือเอกสารที่เป็นกระดาษเพียงอย่างเดียว หรือการที่ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกการสืบค้นข้อมูล เช่น บทความวิชาการ บทความวิจัย หรือเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้สืบค้น โดยกำหนดประเด็นหัวข้อในการอภิปรายร่วมกันในการทำกิจกรรม โดยใช้โทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นอุปกรณ์ใกล้ตัวเป็นเครื่องมือในการสืบค้นเป็นต้น หากครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้างต้นจะส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

7. การเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นครูสังคัมศึกษามีอาชีพ

นอกจากความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคัมศึกษาที่ครูสังคัมศึกษาจะต้องมีความพร้อมในการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนแล้วนั้น การมีความพร้อมในด้านความเป็นครูจะต้องมีความรู้ไปด้วยเพื่อที่จะทำให้สามารถพัฒนาตนเองและผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่คาดหวังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นครูสังคัมศึกษามีอาชีพประกอบไปด้วย

7.1 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย

ครูสังคัมศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั้งกฎหมายฉบับแรกเริ่มและฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติต่อผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ประกอบด้วย 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 2) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 3) พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 4) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 5) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 6) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น นอกจากนี้ ครูสังคัมศึกษาจะต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพครูซึ่งเป็นมาตรฐานการปฏิบัติตนหนึ่งที่สำคัญเพื่อที่จะได้ธำรงตนให้เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์และผู้ที่พบเห็นในเชิงประจักษ์

7.2 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

การมีความรู้เรื่องหลักสูตรจะทำให้ครูผู้สอนสามารถวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีทิศทางและสามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ากล่าวถึงนิยามของคำว่าหลักสูตรนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 นัย คือ นัยความหมายอย่างแคบ หมายถึง วิชาที่สอน และนัยความหมายอย่างกว้าง หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้สอนจัดให้แก่ผู้เรียน สำหรับองค์ประกอบหลักของหลักสูตรนั้นประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย (Objective) เนื้อหาวิชา (Contents) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) และการประเมินผล (Evaluation)

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ เนื่องจากครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่หลักสูตรกำหนดไว้ ครูจึงมีบทบาทหน้าที่ในการใช้หลักสูตรโดยควรดำเนินการ ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2565) 1) การศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร 2) การศึกษาแนวคิด หลักการ และวิธีการจัดการเรียนรู้ 3) การออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดเตรียมสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดหาแหล่งการเรียนรู้ 6) การจัดการเรียนรู้ 7) การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 9) การใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ และ 10) การพัฒนาตนเองเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

7.3 ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการวัดและประเมินผลกับตัวชี้วัดแนวใหม่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีการปรับปรุงแก้ไข จะทำให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด อ้างอิงจากหนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 04010/ว1543 เรื่องซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทาง และเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน โดยสาระสำคัญโดยสรุปคือ **ตัวชี้วัดระหว่างทาง** เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเน้นการประเมินในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

เป็นหลัก (Formative Assessment) ผ่านมโนทัศน์ของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for learning) และ การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as learning) ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลายโดยเน้นการวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสอบปากเปล่า การพูดคุย การใช้คำถาม การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ การประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน เป็นต้น สำหรับ **ตัวชี้วัดปลายทาง** เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นที่ การประเมินผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน (Summative Assessment) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการวัดและประเมินผลแบบเป็นทางการ (formal Assessment) สำหรับในวิชาสังคมศึกษาชั้น ป.1- ม.6 ประกอบด้วย 418 ตัวชี้วัด 278 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 140 ตัวชี้วัดปลายทาง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี, 2566) เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจึงควรศึกษาและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมในการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกันและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญและขาดไม่ได้อีกประการคือเรื่องของการวัดและประเมินผล กล่าวคือการวัดและประเมินผลการเรียนนั้นไม่เฉพาะว่าจะต้องใช้แบบทดสอบ ข้อเขียนแบบต่าง ๆ เสมอไป อาจใช้วิธีการได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ใช้กิจกรรมในการวัดและประเมินผลโดยการให้ผู้เรียนอภิปราย แสดงความคิดเห็น สรุปประเด็นสำคัญ ใช้การสอบถามปากเปล่า ให้ผู้เรียนทำโครงงาน ใช้แฟ้มสะสมผลงานโดยให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมผลงานที่ตนเองพอใจแล้วให้ครูประเมินในแต่ละภาคเรียน สำหรับระยะเวลาและความถี่ในการวัดและประเมินผลการเรียน ควรมีการกำหนดจำนวนครั้งและระยะห่างของการประเมินผลแต่ละครั้ง รวมถึงระยะเวลาและขอบเขตของการประเมินด้วย (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2556)

7.4 ติดตามข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน

การประเมินสถานการณ์ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามนโยบายที่กำหนด ยกตัวอย่างเช่น การติดตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 ประกาศ ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สำคัญว่าด้วยเรื่อง ความมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ

ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค คุณภาพและสมรรถนะที่สำคัญ จำเป็นตามบริบทของประเทศและสังคมของโลก โดยเน้นให้ผู้เรียน “เรียนดี มีความสุข” ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วน ดังที่กล่าวไว้ว่า “จับมือไว้แล้วไปด้วยกัน” เพื่อเป็นแนวทางให้ทุกหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวง ศึกษาธิการนำไปใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย อีกทั้งนโยบายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน คือ เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) เรียนฟรีมีงานทำ “ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” มีระบบหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา พัฒนาระบบการแนะแนวการเรียน และเป้าหมายชีวิตให้เป็นรูปธรรม ผู้เรียนเรียนรู้และมีรายได้ระหว่างเรียน จบแล้วมีงานทำ (บัลลังก์ โลหิตเสถียร, 2566) ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายที่มีเป้าหมายในการให้ความสำคัญกับผู้เรียน เป็นสำคัญ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวและนำไปสู่เป้าหมาย ที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียน

7.5 การใช้การวิจัยแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ครูสังคมศึกษาควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากคือการสังเกต ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอน และควรแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมี หลักการและกระบวนการที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายคือคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งวิธีการ สำคัญที่จะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาผู้เรียนโดยใช้ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์ ปัญหาการเรียนรู้ 2) การเลือกนวัตกรรมสำหรับแก้ปัญหการเรียนรู้ 3) การออกแบบและ สร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ 4) การใช้นวัตกรรมแก้ปัญหการเรียนรู้ 5) สรุปและ รายงานผลการวิจัย และ 6) สะท้อนผลการวิจัย (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2559)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า การเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นครูสังคมศึกษา มีอาชีพมีหลายประการ แต่ที่สำคัญประการแรกเลยคือครูจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับ กฎหมายเพื่อที่จะได้สามารถประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามกรอบกติกา ของสังคมที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรทั้งที่เป็นต้นฉบับและ ที่ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่มีการปรับและสอดคล้อง กับปัจจุบัน นอกจากนี้ยังต้องติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เป็นผู้นำทันเหตุการณ์และ นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ

ที่สำคัญจะต้องใช้การวิจัยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะกระบวนการวิจัยเป็นการดำเนินการที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน การที่ครูผู้สอนได้ใช้กระบวนการวิจัยจะทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้บนพื้นฐานของทฤษฎีหรือเหตุผลของสนับสนุนที่มีน้ำหนัก และเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับผู้อื่นต่อไป

8. บทวิเคราะห์

8.1 ประเด็นด้านนิเทศน์และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคัมศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มีวิสัยทัศน์ คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวจึงมีความสำคัญที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ในวิชาสังคัมศึกษาที่ครูผู้สอนสังคัมศึกษาทุกคนต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อที่จะได้วางแผนในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีหลักการและเป้าหมายที่มีทิศทางที่ชัดเจน การออกแบบการจัดการเรียนการสอนจะต้องให้สัมพันธ์และครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด นอกจากนี้ครูผู้สอนจะต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นและพัฒนาทักษะทางสังคัมศึกษาของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับนาคยา ปิรันธนานนท์ (2564) ที่กล่าวว่า แม้วิชาสังคัมศึกษาจะนำความรู้จากสังคัมศาสตร์มาศึกษา แต่ก็นำศาสตร์อื่น ๆ มาด้วย โดยวิชาสังคัมศึกษามีเป้าหมายสำคัญคือการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคัมด้วยความพยายามที่จะพัฒนาพลเมืองและศักยภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคัม และมีความตระหนักรู้ ซึ่งถึงแม้ว่าทั้งสองศาสตร์จะทำหน้าที่คนละบทบาทแต่ก็มีปลายทางเดียวกันคือ ศาสตร์ที่ให้คุณค่าในการพัฒนามนุษย์และสังคัม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

ชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) ที่กล่าวว่า เป็นวิชาที่สร้างขึ้นเพื่อสร้างมนต์เสน่ห์ให้เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นมีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และประโยชน์ความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม เป็นต้น ฉะนั้น หากครูมีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ในเรื่องมนต์เสน่ห์และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชา สังคมศึกษาจะสามารถทำให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้อย่างเกิดประสิทธิผลสูงสุด

8.2 ประเด็นด้านการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งที่ครูสังคมศึกษาควรให้ความสำคัญ เพราะเป็นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระไปสู่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนจะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแก่นของวิชาหรือสาระนั้น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือ ครูผู้สอนสังคมศึกษาจะต้องทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในวิชาสังคมศึกษาไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง หรือนำตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จมาให้ผู้เรียนได้เห็นว่ามีวิชาสังคมศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เข้าใจถึงรูปแบบวิถีชีวิตของคนในแต่ละภูมิภาคซึ่งมีผลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมต่าง ๆ การมีความรู้เรื่องกฎหมายจะทำให้เราไม่กระทำความผิดในสิ่งที่ไม่ควรกระทำรวมทั้งสามารถให้ความรู้แก่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง การวางแผนการขายสินค้าโดยใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจในการวางแผน อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากนอกจากเป็นทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีในศตวรรษที่ 21 แล้ว 8Cs : Compassion (ความมีเมตตา กรุณา มีคุณธรรม รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมไปถึงการมีระเบียบวินัย) ครูจะต้องหารูปแบบการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแก่นวิชาเรื่องนั้น ๆ ได้ ยกตัวอย่างเช่น การสอนคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะผ่านระบบไตรสิกขา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงแก่นที่จะต้องเรียนรู้โดยประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญในการสอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวัตรธรรม (Virtues Conducive to Growth) ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) (กิตติชัย สุทธาสีโนบล, 2558)

นอกจากการที่ครูผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนเข้าถึงแก่นของวิชาที่สอนแล้วนั้น ครูจะต้องเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยที่แตกต่างกัน (Generation) เช่น อายุ ระดับชั้น หัวข้อและเนื้อหาสาระที่จะให้ผู้เรียนได้เรียน รวมทั้งประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งระบบการสอนที่ครูสร้างขึ้นจะต้องสามารถตอบสนองต่อผู้เรียนได้ (Dick & Carey, 1996) นอกจากนี้ครูจะต้องรู้จักการนำทฤษฎีการเรียนรู้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีจะทำให้สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนที่แตกต่างกันได้ และสามารถเลือกรูปแบบหรือวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้ อันนำมาสู่แนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้วัตรกรรมการจัดการเรียนการสอนนับเป็นสิ่งที่สำคัญที่ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะกับผู้เรียนในยุคดิจิทัลหรือศตวรรษที่ 21 โดยครูต้องสามารถบูรณาการความรู้ และสามารถใช้เทคโนโลยีมาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ไม่จำเป็นเป็นการให้ผู้เรียนได้สืบค้นเพื่อทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ข้อมูล การใช้เทคโนโลยีเพื่อฝึกทักษะ การเข้าถึงข้อมูล นอกจากนี้สถานศึกษาอาจจัดทำบทเรียนออนไลน์ในลักษณะ MOOC (Massive Open Online Course) เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเองอีกช่องทางหนึ่ง ประการสำคัญที่ขาดไม่ได้คือครูผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการใช้สื่อและคำนึงถึงผลกระทบและความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในโลกไซเบอร์ และรอยเท้าดิจิทัล (Digital Footprint) อีกด้วย สำหรับการวัดและประเมินผลนั้น ครูต้องใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การทดสอบโดยใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียว อาจใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง ประกอบจะทำให้การวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับครูผู้สอนที่ต้องการแนวทางการออกข้อสอบเพื่อวัดและประเมินผลผู้เรียนทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีข้อสอบกลางที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการออกแบบการวัดและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากโครงการพัฒนาคคลังข้อสอบมาตรฐาน (Standardized Item Bank System : SIBS) ของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (สามารถเข้าถึงได้ทางช่องทาง <https://boet.obec.go.th>) เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพในอีกวิถีทางหนึ่ง

นอกจากนี้คณาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาก็มีส่วนสำคัญในการสร้างครูสังคมนักศึกษามืออาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรม การให้บริการวิชาการที่สร้างองค์ความรู้ และความพร้อมในการเป็นครู นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการปูพื้นฐานความเป็นครูให้แก่ นิสิต นักศึกษา ที่จะไปเป็นครูในอนาคต โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านปรัชญา การศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการสอน รูปแบบการสอน วิธีสอน เทคนิคการสอน ทักษะการสอน การวิจัยด้านการเรียนการสอน และการนิเทศการสอนเพื่อสะท้อนและให้ข้อเสนอแนะในการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และสัมพันธ์กับผู้เรียนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน เป็นต้น

8.3 ประเด็นด้านความเป็นครูสังคมนักศึกษามืออาชีพ

ความเป็นครูมืออาชีพของครูสังคมนักศึกษานั้นควรพร้อมด้วยศาสตร์และศิลป์ในความเป็นครู ซึ่งครูต้องมีทั้งความรู้ในศาสตร์วิชาและต้องมีเทคนิคในการถ่ายทอด และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างความเป็นครูมืออาชีพที่ครูสังคมนักศึกษามี ดังนี้

ประเด็นแรก คือ การให้ความสำคัญในเรื่องของกฎหมาย กล่าวคือ ครูสังคมนักศึกษาจะต้องมีความรู้ในเรื่องของกฎหมายทั้งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครูและกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะได้สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามวินัยของความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับ จักรพรรดิ วัฒนา (2552) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกฎหมายการศึกษาไว้ว่า ช่วยให้การศึกษาค้นคว้าและพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อีกทั้งมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ หากขาดกฎหมายแล้ว อาจทำให้การจัดการศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้

ประการหนึ่งที่ผู้เขียนอยากให้ครูผู้สอนตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณา หรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชน หรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก หรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ กล่าวคือครูต้องมีความรู้ความเข้าใจและศึกษาข้อกฎหมายที่สำคัญเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในตัวเด็ก โดยเฉพาะในปัจจุบันที่สื่อโซเชียลมีเดียได้แพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว

ครูผู้สอนหลายท่านยังขาดความตระหนักในการใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ มุ่งเน้นการนำเสนอรูปภาพ หรือวิดีโอเพื่อความสนุกสนาน แต่ขาดความตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างภาพจำหรือความอับอายให้กับผู้เรียน นอกจากนี้สื่อที่ครูใช้อาจเป็นรอยเท้าดิจิทัล (Digital Footprint) ที่ไม่สามารถลบเลือนให้หายไปได้เมื่อข้อมูลได้ถูกเผยแพร่ไปในที่สาธารณะแล้ว ฉะนั้นการศึกษากฎหมายของครูจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ครูควรพึงตระหนักและปฏิบัติตนให้มีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นสำคัญต่อมาคือครูสังคัมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้สอนถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน โดยครูเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียนมากที่สุดโดยเป็นผู้นำหลักวิชาความรู้ไปสู่การจัดการเรียนการสอน ฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างให้ผู้เรียนเป็นไปตามที่เป้าหมายกำหนด โดยต้องศึกษาองค์ความรู้ทั้งไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะในต่างประเทศที่จะเป็นการนำความรู้หรือวิทยาการที่ทันสมัยและเลือกนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการสอนของตน นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องผ่านการประเมินหลักสูตรที่เป็นระบบและมีกระบวนการประเมินที่เป็นขั้นตอน ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเรื่องของหลักสูตร ยกตัวอย่างการพัฒนาหลักสูตรที่นิยมนำมาใช้ เช่น แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba) ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหาสาระ การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินเพื่อตรวจสอบดูกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดไว้ว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ รวมทั้งวิธีการประเมินผลเป็นต้น (Taba, 1962) ซึ่งครูจะได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการออกแบบหลักสูตรของตนก่อนนำไปใช้สอนผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ประเด็นความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเด็นนี้ครูสังคัมศึกษาคควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องของการปรับตัวชี้วัดระหว่างทางและปลายทาง โดยที่ครูจะได้อำนาจวิเคราะห์ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีทิศทาง และไม่เกิดความซ้ำซ้อนในรายละเอียดของการเก็บคะแนนและการประเมินผลผู้เรียน นอกจากนี้การที่ครูสังคัมศึกษามีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเป็นสิ่งที่

สำคัญมาก สอดคล้องกับที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2558, น. 68) กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์คำคุณาจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การเขียน คำอธิบายสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องวิเคราะห์คำคุณาหรือความคิดรวบยอดหลักที่อยู่ใน มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งต้องอาศัยความแม่นยำในเนื้อหาสาระจึงจะสามารถ วิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเครื่องมือในการวิเคราะห์คำคุณาจากมาตรฐานการเรียนรู้และ ตัวชี้วัดที่ตีชนิดหนึ่งก็คือผังมโนทัศน์ความคิดรวบยอด (Concept Mapping) ซึ่งจะช่วยให้ การวิเคราะห์ถูกต้องรวดเร็วมากขึ้น

ประเด็นความรู้เกี่ยวกับข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน ในประเด็นนี้ครูจะต้องเป็น ผู้มีความขยันหมั่นเพียรและรู้จักการค้นหาคำความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ไม่เพียงแต่เนื้อหาวิชา ที่เป็นสาระความรู้ในศาสตร์เฉพาะ หากแต่ต้องเป็นองค์ความรู้อื่น ๆ ที่สามารถนำมาถ่ายทอด ให้กับผู้อื่นได้ โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องของวิทยาการทางการศึกษาในการออกแบบ การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในยุคดิจิทัลหรือยุคแห่งศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพ ได้นั้น ครูต้องมีความรู้ตามกรอบแนวคิดของ TPACK (Technological Pedagogical and Content Knowledge) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ ดังที่ Koehler and Mishra (2009) ได้อธิบายความรู้ขององค์ประกอบ TPACK ไว้ว่าประกอบด้วย ความรู้ในด้านเนื้อหา (Content Knowledge: CK), ความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอน (Pedagogical Knowledge: PK), ความรู้ในด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge: TK), ความรู้ในการจัดการเรียนรู้เนื้อหา (Pedagogical Content Knowledge: PCK), ความรู้ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ (Technological Pedagogical Knowledge: TPK), และความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เนื้อหา TPACK (Technological Pedagogical and Content Knowledge) เป็นต้น นอกจากนี้ครูจะต้องหมั่นในการค้นคว้า หาข้อมูลวิจัย หรือการอ่านบทความเพื่อที่จะได้เห็นแนวทางในการนำความรู้ที่นำมาสังเคราะห์ และ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ตรีศักดิ์ จินดานุรักษ์, และ ไสว พักขาว, 2566)

ประเด็นสุดท้ายที่ครูสังคมนาควรรู้ให้ความสำคัญ คือ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ การวิจัยแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน กล่าวคือ ในระหว่างที่ครูจัดการเรียน การสอนนั้น ครูต้องมึทักษะในการสังเกตผู้เรียนว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมในขณะที่เรียนอย่างไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมรายบุคคล หรือตอนทำกิจกรรมกลุ่ม นอกจากนี้ยังต้องสังเกตการวัดและ

ประเมินผลว่าผู้เรียนมีพัฒนาการระหว่างเรียนมากขึ้นเพียงใดโดยที่ได้ตัดสินใจเพียงแต่การทดสอบปลายทางเพียงอย่างเดียว และเมื่อครูพบปัญหาควรนำปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมาจัดทำเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือวิจัยในชั้นเรียน (Action Research) เพื่อที่จะได้แก้ไข ปัญหาของผู้เรียนที่พบได้อย่างมีกระบวนการและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรญาณิน แก้วก้อ และคณะ (2564) ซึ่งได้พัฒนาแอปพลิเคชันรายวิชาสังคมศึกษา เรื่องชาวพุทธที่ดีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังใช้แอปพลิเคชันสูงกว่าก่อนเรียนและแอปพลิเคชันนี้มีความเหมาะสมที่ครูสามารถนำมาเป็นสื่อการเรียนการสอนและผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้การวิจัยมาเป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหา จะทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่สำคัญในการนำความรู้หรือนวัตกรรมที่ได้ไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

9. สรุป

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีคุณค่าเป็นอย่างมากต่อการศึกษา เพราะมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการสร้างพลเมืองดีและมีคุณภาพเป็นที่ต้องการแก่สังคม โดยทั้ง 5 สาระการเรียนรู้ประกอบด้วยศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทั้งสิ้น ครูสังคมศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ไปสู่เป้าหมายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงหรือยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีความพร้อมในการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ควรมีอยู่เสมอ ซึ่งประเด็นที่ครูสังคมศึกษาควรให้ความสำคัญประกอบไปด้วย 1. ประเด็นด้านมโนทัศน์และองค์ความรู้เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของวิชาสังคมศึกษา มโนทัศน์หลักในวิชาสังคมศึกษา 2. ประเด็นด้านการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา : วิเคราะห์ลักษณะและบทบาทของผู้เรียน เจเนอเรชันกับการจัดการเรียนการสอน ทักษะจำเป็นและการพัฒนาทักษะทางสังคมศึกษา

ทฤษฎีการเรียนรู้กับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา แนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ทักษะและกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาและนวัตกรรม การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้เรียนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และ 3. ประเด็นด้านความเป็นครูสังคมศึกษามืออาชีพ : ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการวัดและประเมินผลกับตัวชี้วัดแนวใหม่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการติดตามข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน และความรู้เกี่ยวกับการใช้การวิจัยแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน เพราะฉะนั้นครูสังคมศึกษาจึงต้องมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติของตนเอง ผู้เรียน และสังคม เพื่อที่จะได้สร้างผู้เรียนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมายของวิชาคือการเป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพตามที่สังคมต้องการนั่นเอง

10. เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุราสินบอล. (2558). *การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน*. กรุงเทพฯ: คอมเมอร์เชียล เวลด์ มีเดีย.
- กุลิสรา จิตรขญาวนิช. (2565). *การจัดการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักรพรรดิ วัฒนา. (2552). กฎหมายการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567. จากเว็บไซต์: https://elibrary.ksp.or.th/index.php?lvl=cmspage&page-id=4&id_article=170
- ฉัตรญาณิน แก้วกอก และคณะ. (2564). การพัฒนาแอปพลิเคชันรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องชาวพุทธที่สำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดไทยชุมพล (ดำรงประชาสรรค์). *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 15(2). 443-454.
- ชนันภรณ์ อารีกุล. (2561). *การวิจัยทางสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: นิติธรรมการพิมพ์.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). *องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ และ ภัทรพร สุทธิรัตน์. (2566). *การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

- ทิตินา เขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาคยา บิลันธนาพันธ์. (2564). *สังคมศึกษา : ยุคมาตรฐานกำกับ*. กรุงเทพฯ: โรจนพรินต์ติ้ง.
- บัลลังก์ โลหิตเสถียร. (2566). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี งบประมาณ พ.ศ.2567-2568. สืบค้นเมื่อ 27 พฤษภาคม 2567. จากเว็บไซต์: <https://moe360.blog/2023/12/06/p55122/>
- พัชรภา ดันติชูเวช. (2566). *เจเนอเรชันแอลฟา : เจเนอเรชันใหม่ในสังคมไทยศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาติ แก้วพวง. (2563). *ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาติ แก้วพวง. (2567). *สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา: แนวคิดและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2559). *เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2565). *เทคนิคการประเมินหลักสูตร*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2564). *การศึกษาไทยในปัจจุบัน: ถึงเวลาของการคิดใหม่ คิดใหญ่ และทำทันที*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, และ ไสว พักขาว. (2566). *เมื่อโลกเปลี่ยน การศึกษาปรับ รับผิดชอบต่ออนาคตใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช). (2554). *ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่ผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรฯ เล่าเรียนดี, ปรมัญ กิจรุ่งเรือง, และ อรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาการคิด และยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2558). *จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนการพัฒนาใหม่การพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- วิภาวรรณ พินลา และ วิภาดา พินลา. (2564). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิโรจน์ สารัตถนะ. (2556). *กระบวนการค้นคว้าใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษา ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2556). *การพัฒนาและประเมินหลักสูตรสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). สพฐ. แจงเลือกวิธีเรียนได้หลายแบบหากไม่พร้อมเรียนออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2567. จากเว็บไซต์: <https://www.obec.go.th/archives/377135>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนา การศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี. (2566). *แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทางและเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2567. จากเว็บไซต์: <https://www.ptnpeo.go.th/ednews/7191/>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวการจัด กิจกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สิริวรรณ ศรีพหล และพันทิพา อุทัยสุข. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิทยาการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อิทธิเดช น้อยไม้. (2560). *หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- Boschec, F.A., Jensen, D., Whitehead, B.M. (2013). *Planning for Technology: A guide for school administrators, technology coordinators and curriculum leaders*. Thousand Oaks: Corwin.
- Dick, W. & Carey, L. (1996). *The systematic design of instruction*. (4th ed.). New York: Harper Collins College Publishers
- Finegold, D. & Notabartolo, A.S. (2016). 21st-Century Competencies and their Impact: An Interdisciplinary Literature Review. Retrieved May 26, 2024, from <https://hewlett.org/library/21st-century-competencies-impact-interdisciplinary-literature-review>.
- Hall, G. E., & Hord, S.M. (2001). *Implementing change: Patterns, principles, and potholes*. Boston: Allyn and Bacon.
- Jukes, I., Mc Cain, T., & Crockett, L. (2010). *Understanding the digital generation: teaching and learning in the new digital landscape*. Melbourne: Hawker Brownlow Education.
- Koehler and Mishra. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Chicago: Association Press and Follett Publishing.
- Ricci, M.C. (2013). *Mindsets in the Classroom: Building Growth Mindset Learning Community*. Texas: Prufrock Press.
- Schrum, L. (2011). *Educational Technology for School Leaders*. Thousand Oaks: Corwin.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace & World.